

NUNCIUS SPINELLI, JEHO RODINA A VZTAH K PRAŽSKÝM JEZUITŮM

TOMÁŠ ČERNUŠÁK

Pražský kostel jezuitů se na přelomu 16. a 17. století vyprofiloval – spolu s přílehlým jezuitským areálem – v jedno z nejdůležitějších center katolicismu v celé městské aglomeraci. Diária jezuitů¹ z této doby nám podávají přesvědčivé svědectví o tom, jak se zde rozvíjel pestrý a aktivní liturgický život, který se neomezoval jen na topograficky vymezené sakrální prostory (kostel), ale ve formě různých procesí dokázal výrazným způsobem zasahovat i do veřejného prostoru.² Jednalo se často o velmi moderní formy katolické zbožnosti. V prosinci roku 1593 je v jezuitském kostele doloženo první slavení pobožnosti čtyřiceti hodin,³ které bylo papežem Klementem VIII. schváleno teprve předchozí rok.⁴ Liturgický prostor kostela byl využíván nejen různými jezuitskými sodalitami, ale též k proklamativním náboženským festivitám, jako byly oslavy svátků svatých, propagačně zaměřené konverze nekatolíků nebo důstojné pohřby členů katolických elit. Významu jezuitského řádu odpovídal i početní nárůst pražské komunity. Zatímco v roce 1561 ji tvořilo 11 kněží a 4 novicové,⁵ seznam z diária k roku 1606 uvádí už jména 44 jezuitů.⁶

Sebevědomí vyplývající z držení té pravé víry, nemalý vliv na spřízněnou skupinu katolických aristokratů a dvořanů a znalost důležitých informací – to vše pražským jezuitům získalo i řadu mocných odpůrců. Nepřátelství vůči řádu se

1 Diplomatický a obsahový rozbor diáři viz Tomková, Soňa: Nejstarší dochované diáře jezuitské koleje u sv. Klimenta na Starém Městě Pražském (1560–1610). Příspěvek k diplomatice jezuitských kolejních písemností. *Bibliotheca Strahoviensis* 3, 1997, s. 137–196.

2 Ohlidal, Anna: Präsenz und Präsentation. Strategien konfessioneller Raumbesetzung in Prag um 1600 am Beispiel des Prozessionswesens. In: Evelin Wetter (Hrsg.): *Formierung des konfessionellen Raumes in Ostmitteleuropa*. Stuttgart 2008, s. 213–214.

3 Královská kanonie premonstrátů na Strahově (dále KKPS), sign. DC III 21, fol. 80v.

4 K ní stručně *New Catholic encyclopedia*. Sv. 5. Washington 2003, s. 824.

5 KKPS, sign. DC III 20, fol. 40v.

6 KKPS, sign. DC III 16, fol. 21r-v.

projevilo i ve vztahu k jeho sakrálnímu prostoru. V napjatých dnech během jednání o vydání proslulého Majestátu náboženských svobod v roce 1609 někdo dokonce neváhal vystřelit z muškety na sochu Krista v průčelí kostela. Protijezuitský pamflet připisovaný Johannu Cambilhonovi (někdy označovaném též jako Cambilion) vydaný o rok dřív a později přeložený do češtiny dokonce otevřeně hovořil o tom, že pražští jezuité pod střechou kostela ukrývají několik tisíc „železných palic a cepů“, velké množství mušket, halaparten a jiných zbraní, též hromady kamení,⁷ nepochybně s nekalým úmyslem napomáhat zabíjení protestantů. To ostatně odpovídalo podobnému diskurzu, který je patrný v různých evropských zemích.⁸

Důležitou roli pro pražské jezuitu i jejich kostel měli stálí papežští nunciové, kteří u císařského dvora, rezidujícího od roku 1583 trvale v Praze, zastupovali zájmy Apoštolského Stolce a papeže, jednak jako suveréna Papežského státu a jednak jako hlavy katolické církve.⁹ Nunciatura u císařského dvora přitom v rámci hierarchie ostatních stálých diplomatických zastoupení Říma představovala velmi prestižní instituci,¹⁰ takže na ni byli velmi často zařazováni diplomaté či osoby s jinými zkušenostmi ve správě Papežského státu, kteří po úspěšném skončení mise a za příznivé konstelace mohli pomýšlet na jinou podobně významnou nunciaturu (Paříž, Madrid) nebo dokonce na kardinálskou hodnost.¹¹

Jedním z prvních papežských nunciů, který pochopil význam pražských jezuitů pro obnovu katolicismu nejen v samotné Praze ale i v jejím okolí, byl Giovanni Delfino. Stalo se tak během jeho dlouhého pobytu v Praze v průběhu roku 1575, který byl spojen se zasedáním českého zemského sněmu, jednáním stavů s Maxmiliánem II. o České konfesi a korunovací Rudolfa II. na českého krále.¹² U císařského dvora se v té době zformovala skupina příznivkyň jezuitů, vedená manželkou tehdejšího španělského vyslance Marií de Cárdenas y Tovar.¹³ Ta z vlastní iniciativy

7 Halama, Ota: Pražští nekatolíci roku 1611. In: Petr R. Beneš – Petr Hlaváček – Tomáš Sterneck a kol.: Čtrnáct mučedníků pražských. Vpád Pasovských a závěr vlády Rudolfa II.. Praha 2014, s. 109.

8 Gui, Francesco: I gesuiti e la rivoluzione boema. Alle origini della guerra dei trent'anni. Milano 1989, s. 128–137.

9 Souhrnně k jejich působení v době vlády Rudolfa II. viz Černušák, Tomáš a kol.: Papežství a české země v tisíciletých dějinách. Praha 2017, s. 209–226.

10 Biaudet, Henry: Les nonciatures apostoliques permanentes jusqu'en 1648. Helsinki 1910, s. 52; Walf, Knut: Die Entwicklung des päpstlichen Gesandtschaftswesens in dem Zeitabschnitt zwischen Dekretalenrecht und Wiener Kongress (1159–1815). München 1966, s. 119–120.

11 Koller, Alexander: Imperator und Pontifex. Forschungen zum Verhältnis von Kaiserhof und römischer Kurie im Zeitalter der Konfessionalisierung (1555–1648). Münster 2012, s. 287–301.

12 Edice korespondence Giovanni Delfina z příslušného období viz Neri, Daniela (Hrsg.): Nuntiatuur Giovanni Dolfins 1575–1576, (Nuntiatuurberichte aus Deutschland III/8). Tübingen 1997.

13 K působení jejího manžela Francisca Hurtado de Mendoza y Fajardo u císařského dvora v letech 1570–1577 viz Marek, Pavel: La embajada española en la corte imperial (1558–1641).

zorganizovala finanční sbírku na přestavbu jezuitské koleje, do níž přispěla i samotná císařovna Marie. Stavební práce byly zahájeny v květnu a dokončeny za pět měsíců.¹⁴ Do podpory následovníků sv. Ignáce se zapojil rovněž nuncius Delfino, který do Říma odeslal svoji žádost o papežův příspěvek k tomuto dílu. Papež Řehoř XIII., jehož pontifikát byl výrazně ovlivněn zájmem o dění v římsko-německé říši,¹⁵ nejenže poslal 200 skudů na stavební práce, ale založil též papežskou nadaci. Její pravidelný finanční výnos byl určen na výchovu 12 alumnů, kteří měli po svém vysvěcení doplnit žalostný stav kléru pražské arcidiecéze.¹⁶ Podle svědectví pražských jezuitských diáří, pobýval celou dobu nuncius Delfino přímo ve skromných podmínkách koleje a využil toho k intenzivním rozhovorům o náboženské situaci v zemi, dokonce dohlížel na postup prací zedníků při její přestavbě.¹⁷

Jedním z nunciů, který vynikl intenzivními vazbami k pražským jezuitům, a to i v osobní rovině, byl Filippo Spinelli. Pocházel z rodu vévodů ze Seminary v neapolském království, kde byli jeho nejbližší příbuzní zapojeni do vysokých funkcí ve státní správě i vojsku v službách španělským Habsburků. Narodil se v roce 1566 a už v mládí se zaměřil na církevní kariéru. V roce 1592 se stal biskupem v Colosse a Rodi a současně koadjutorem biskupa v Policastro, v roce 1597 získal vlivný post v rámci Apoštolské komory v Římě. O rok později jej papež Klement VIII. jmenoval novým nunciem u císařského dvora.¹⁸ Zahájení jeho mise se ovšem neobešlo bez problémů. Císařovu nelibost vzbudilo, že Spinelli místo toho, aby nejprve zamířil do Prahy a podle formalizovaného postupu předložil své pověřovací dokumenty panovníkovi, zahájil své působení cestou do Olomouce. Zde se pokoušel ovlivnit volbu nového olomouckého biskupa ve prospěch papežova oblíbence Františka z Dittrichštejna. Po svém příjezdu k císařskému dvoru se však nový nuncius dokázal poměrně rychle zorientovat v jeho struktuře a navázat intenzivní kontakty s některými katolickými aristokraty. Díky tomu se mu podařilo za pomoci intriky přesvědčit Rudolfa II. k obsazení českých zemských úřadů v roce 1599 radikálními katolíky v čele ze Zdeňkem Vojtěchem Popelem

Figuras de lo embajadores y estrategias clientelares. Praga 2013, s. 62–74.

14 Schmidl, Johannes: *Historiae Societatis Jesu provinciae Bohemiae*. Pars I (1555–1592). Praegae 1747, s. 362–363; Kroess, Alois: *Geschichte der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu*. Sv. 1. Wien 1910, s. 67–68.

15 Koller, A.: *Imperator*, s. 61–72.

16 Černušák, T.: *Papežství*, s. 208. Text příslušné instrukce nunciovi Delfinovi viz Neri, D.: *Nuntiatu*r, č. 87,2, s. 186. K tomu v kontextu viz Doležalová, Eva: *Seminář sv. Václava a konvikt sv. Bartoloměje na Starém Městě Pražském*. *Pražský sborník historický* 31, 2000, s. 189–190, 201–202.

17 KKPS, sign. DC III 20, fol. 185r-v.

18 Stloukal, Karel: *Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu 16. a 17. věku*. Praha 1925, s. 88–89.

z Lobkovic. Bezprostředně na to lze sledovat zvýšenou aktivitu tohoto konfesijně-mocenského bloku, která se projevovala rozhodnutími a postupy zaměřenými na eliminaci vlivu nekatolíků u dvora, stejně jako na potlačení aktivit nekatolických konfesí v jiných vrstvách české a moravské společnosti.¹⁹

Spinelli, stejně jako to činili i jeho předchůdci a nástupci, oproti diplomatickým reprezentantům jiných „sekulárních“ mocností využíval při realizaci svého poslání specifika, kterými byl jako papežský nuncius vybaven. Jak ve světě diplomatů a dvořanů, tak i ve vztahu vůči místní církvi a jejím reprezentantům, se totiž mohl opřít nejen o poměrně široké kanonicko-právní kompetence, ale též o postavení nositele biskupského svěcení. Tyto faktory značně rozšiřovaly jeho pole působnosti mimo oficiální prostory císařského dvora či aristokratických paláců, v nichž byly uskutečňovány politicko-náboženské rozhovory a jednání. Důležitým veřejným prostorem působnosti se pro něj, jakožto biskupa a přímého diplomatického reprezentanta papeže coby vikáře Kristova, stal sakrální prostor,²⁰ a to jak v jeho dimenzi topograficky k tomu určené (kostely či kaple), tak i při „interaktivní extenzi náboženského prostoru“²¹ ve formě různorodých procesí, která směřovala k sakralizaci původně primárně profánního či konfesně odlišného prostoru ulic a náměstí.²²

Budeme-li analyzovat obsah zápisů z diáří pražských jezuitů, které jsou v případě nuncia Spinelliho dochovány pouze pro léta 1599–1600, bude zjevné, že řada jeho aktivit byla identická s působením jeho předchůdců. Prostory jezuitského kostela využíval coby jeviště při konverzi bývalého protestanta Petra Straberia v červenci 1599 nebo coby hlavní celebrant bohoslužeb o slavnosti Božího Těla v témže roce i o rok později, při nichž nesl v průvodu ulicemi Prahy monstanci s eucharistií za účasti kléru, zástupců katolické elity a katolických věřících.²³ Spinelli rovněž asistoval slavnostnímu absolutoriu studentů jezuitského učiliště

19 Stloukal, K.: Papežská politika, s. 175–208.

20 K tomu pro pražské nuncie v době předbělohorské nejnověji viz Černušák, Tomáš: The Strategy of Papal Nuncios in the Sacred Space of Prague against the Backdrop of the Confessionale Transformation of the City at the Turn of Seventeenth Century. *The Catholic Historical Review* 108, 2022, č. 3, s. 508–533.

21 Termín viz Schwerhoff, Gerd: Sakralitätsmanagement. Zur Analyse religiöser Räume im späten Mittelalter und in der Frühen Neuzeit. In: Rau, Susanne – Schwerhoff, Gerd (Hrsg.): *Topographie des Sakralen. Religion und Raumordnung in der Vormoderne*. Hamburg 2008, s. 44.

22 K tomu z řady prací např. viz Eurich, Amanda: Sacralising Space: Reclaiming Civic Culture in Early Modern France. In: Coster, Will – Spicer, Andrew (edd.): *Sacred Space in Early Modern Europe*. Cambridge 2005, s. 272–273; Schwerhoff, Gerd: Das Ritual als Kampfplatz. Konflikte und Prozessionen in der spätmittelalterlichen und frühneuzeitlichen Stadt. In: Boschung, Dietrich – Hölkeskamp, Karl-Joachim – Sode, Claudia (Hrsg.): *Raum und Performanz. Rituale in Residenzen von der Antike bis 1815*. Stuttgart 2015, s. 309–332.

23 KKPS, DC III 21, fol. 135v, 136r, 145v.

v roce 1602.²⁴ Důležitá byla i jeho role světitele nových sakrálních objektů. V roce 1599 vysvětil dokončenou Vlašskou kapli a o tři roky později jezuitský kostel Nejsvětějšího Salvátora.²⁵

Spinelli je jedním z mála pražských nunciů, který nám po sobě dodnes zanechal též „vizuální stopu“ v podobě obrazu sv. Ignáce, který on sám daroval kostelu Nejsvětějšího Salvátora, kde se nachází dodnes. Přestože o originalitě obrazu se mezi historiky umění vedou diskuse,²⁶ pochybnost o Spinelliho donaci, datované na rok 1603, není žádná.²⁷ Potvrzuje ji jak záznam v Schmidlově historii české jezuitské provincie z roku 1747,²⁸ tak existence zvláštního starého tisku z roku 1684, který obsahuje popis několika zázraků spojených s tímto obrazem.²⁹ Samotná nunciova diplomatická korespondence zatím není adekvátně zpracována ve formě kritické edice, aby bylo možné případnou zprávu o darování obrazu identifikovat, navíc tato informace vůbec neodpovídá standardu běžných zpráv, které se zpravidla zaměřovaly na zcela jiná témata.³⁰ Datace donace obrazu je oproti tomu poměrně přesně zařaditelná na první tři měsíce roku 1603 nebo na období krátce poté, protože Spinelli svoji pražskou misi ukončil 3. dubna, kdy se svým doprovodem odjel na říšský sněm do Řezna.³¹

Určitou otázkou zůstává, jaký byl účel Spinelliho donace. Pravděpodobně šlo o předem zamýšlený úkon, který měl za cíl doplnit vybavení kostela, který

24 Truc, Miroslav (ed.): *Album academiae pragensis Societatis Iesu 1573–1617 (1565–1624)*. Praha 1968, s. 23.

25 Horyna, Mojmír – Oulíková, Petra: *Kostel Nejsvětějšího Salvátora a Vlašská kaple*, Praha – Staré Město. Praha 2006, s. 9, 33.

26 Opatrná, Marie: *Umělecká produkce církevních řádů na počátku 17. století v Praze*. In: Beneš, Petr R. – Hlaváček, Petr – Sterneček, Tomáš a kol.: *Čtrnáct mučedníků pražských. Vpád Pasovských a závěr vlády Rudolfa II.*. Praha 2014, s. 152–154.

27 Michal Šroněk ovšem vznik obrazu chybně datuje na léta 1607–1609, aniž by o tom jím citované zdroje poskytovaly nějakou informaci. Viz Šroněk, Michal: *Pražští malíři 1600–1656*. Praha 1997, s. 47; Šroněk, Michal – Hausenblasová, Jaroslava: *Gloria et Miseria: Praha v době třicetileté války*. Praha 1998, s. 188.

28 Schmidl, Johannes: *Historiae Societatis Jesu provinciae Bohemiae. Pars II (1593–1615)*. Pragae 1749, s. 315–316.

29 Dlouhoveský, Jan Ignác: *Správa o Obrazu S. Ignácy...* Praha 1684.

30 K formální a obsahové charakteristice nunciaturní korespondence viz Šusta, Josef: *Die römische Kurie und das Concil von Trient unter Pius IV.. Actenstücke zur Geschichte des Concils von Trient*. Sv. 1. Wien 1904, s. XXXV–XXXVII; Pieper, Anton: *Zur Entstehungsgeschichte der ständigen Nuntiatoren*. Freiburg i. B. 1894, s. 15–24; Niederkorn, Jan Paul: *Die Berichte der päpstlichen Nuntien und der Gesandten Spaniens und Venedigs am kaiserlichen Hof aus dem 16. und 17. Jahrhundert*. In: Pauser, Josef – Scheutz, Martin – Winkelbauer, Thomas (Hrsg.): *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.–18. Jahrhundert)*. Ein exemplarisches Handbuch. Wien – München 2004, s. 97–105.

31 Viz zpráva toskánského diplomata Giovanni Uguccioniho. – Národní archiv (NA), Sbírka prepisů z italských a vatikánských archivů, kart. 184, inv. č. 797, dat. 7. 4. 1603.

on sám předchozího roku vysvětil. Obraz však s ohledem na rok svého darování a na své umístění v kostele Nejsvětějšího Salvátora nabízí také jinou interpretaci, konkrétně souvislost s rodinnou tragédií, která Spinelliho postihla počátkem roku 1603.

Svědectví o ní nám nezávisle na sobě podávají zprávy z konce února a počátku března 1603 z pera různých jiných diplomatů, například těch, kteří reprezentovali v Praze toskánského velkovévodu.³² Informace ovšem nacházíme též v dopisech auditora pražské nunciatury Sebastiana Lambertioho di Fornari.³³ Právě ten píše 24. února do Říma, že v rezidenci nunciatury vypukla neznámá epidemie a několik lidí z nunciovy domácnosti těžce onemocnělo horečkou. Kromě jeho osobního sekretáře a sedmi služebníků to byli i Spinelliho příbuzní, kteří s ním pobývali celou dobu jeho působení v Praze. Konkrétně šlo o jeho bratra Giulia Cesareho a také synovce Giovanniho Battistu. Fornari jejich stav hodnotil jako beznadějný, přičemž jeden ze sluhů už zemřel.³⁴ Stav Giovanniho Battisty se nezlepšil a zesnul hned další den 25. února.³⁵ Toskánský diplomat Ugucioni psal 28. února do Florencie, že nemocných na nunciatuře už bylo dvanáct.³⁶ Nuncius nechal svého těžce nemocného bratra na lůžku přenést do strahovského kláštera premonstrátů³⁷ ve snaze zachránit mu život, ovšem ani tento krok nepomohl a Giulio Cesare 8. března večer zemřel.³⁸ Oba své příbuzné nechal nuncius Spinelli pohřbit po soukromé mši za účasti ostatních vyslanců i ministrů císaře právě v jezuitském kostele, který se tak stal místem posledního odpočinku části jeho rodiny.³⁹

V této souvislosti je nutné upozornit ještě na některé detaily ze života nunciava synovce Giovanni Battisty, které o něm vypovídají různorodé prameny a které nám poskytují poměrně plastický obraz tohoto mladého aristokrata. Nuncius Spinelli jej vzal s sebou na diplomatickou misi do Prahy nepochybně s vizí určité přípravy synovcovy budoucí kariéry, jak to ostatně lze sledovat i u jiných papežských diplomatů.⁴⁰ Záhy po svém příjezdu do Prahy jej dal studovat svobodná umění k jezuitům,

32 Tamtéž, kart. 184, inv. č. 797.

33 Tamtéž, kart. 82, inv. č. 431.

34 Tamtéž, dat. 24. 2. 1603.

35 Tamtéž, kart. 184, inv. č. 797, dat. 3. 3. 1603. Viz též dopis nuncia Spinelli nunciavi v Benátkách Offredimu – tamtéž, kart. 80, inv. č. 423, dat. 3. 3. 1603.

36 Tamtéž, dat. 28. 2. 1603.

37 Tamtéž, dat. 3. 3. 1603.

38 Tamtéž, dat. 10. 3. 1603.

39 Tamtéž, dat. 3. 3. 1603; Schmidl, J.: *Historiae Societatis Jesu* 2, s. 316.

40 Viz příklad pozdějšího nuncia v Praze Antonia Caetaniho, který se účastnil legace svého strýce Enrica do Polska v letech 1596–1597. – Černušák, Tomáš: *Služba papeží versus služba vlastní rodině. Příklad pražského nuncia Antonia Caetaniho. Folia Historica Bohemica* 32/1–2, 2017, s. 144.

kteřá ukončil v roce 1602, mimochodem současně s později velmi známým Janem Sarkandrem, který byl jeho spolužákem.⁴¹ Zdá se, že představy mladého Spinelliho o budoucím životě nabraly někdy v této době jiný směr, než předpokládal jeho strýc. Způsobila to snad jeho konverze, která se neodehrála ve významu změny konfese, jak bývá tento termín v době raného novověku většinou interpretován,⁴² ale ve smyslu vnitřního „obrácení“ (doslova „*metanonia*“ v jeho biblickém smyslu)⁴³ k intenzivnějšímu náboženskému životu. Jde o jeden z příkladů, který dokládá, že přes svůj výrazně minoritní charakter získával katolicismus v jinak dominantně nekatolickém městě na vnitřní dynamice.⁴⁴ Za změnou v životě dospívajícího Spinelliho nestáli ani tak jezuité, kteří mu poskytli vzdělání, ale jiný soudobý moderní řád, totiž kapucíni, k nimž se rozhodl vstoupit. Jejich příchod si vyžádal pražský arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé. Do Prahy dorazila první skupina kapucínů v listopadu 1599 v čele s charismatickým a mimořádně vzdělaným Vavřincem z Brindisi. Příchod nábožensky horlivých, důsledně observantních, chudě oděných a vousatých mužů, kteří reprezentovali nejen snahu o nový rozmach katolicismu, ale rovněž přinášeli nové modely religiozity postavené na oživených ideálech spirituality sv. Františka z Assisi, vzbudil pozornost pražského obyvatelstva.⁴⁵ Nevíme přesně, kdy se mladý Spinelli s nimi poprvé setkal, snad se tak stalo díky jednáním jeho strýce, který usazení nové řeholní komunity spolu s katolickými dvůřany a aristokraty výrazně podporoval.⁴⁶ Je však možné, že se tak stalo v koleji jezuitů, kterou kapucíni několikrát navštívili počátkem

41 Truc, M.: Album, s. 22–23.

42 K proměně terminologického obsahu výrazu „konverze“ viz Lotz-Heumann, Ute – Mißfelder, Jan-Friedrich – Pohl, Matthias: Konversion und Konfession in der Frühen Neuzeit: Systematische Fragestellung. In: Lotz-Heumann, Ute – Mißfelder, Jan-Friedrich – Pohl, Matthias (Hrsg.): Konversion und Konfession in der Frühen Neuzeit. Heidelberg 2007, s. 17–23.

43 K termínu souhrnně např. viz Dirksen, Aloys H.: The New Testament Concept of Metanoia. Washington 1932.

44 Souhrnně v kontextu prostorového působení pražských nunciů na přelomu 16. a 17. století viz Černušák, Tomáš: I nunzi apostolici e il loro spazio a Praga a cavallo tra il XVI e il XVII secolo. La strategie dei diplomatici papali nel contesto della città sede imperiale. Rivista storica italiana 134, 2022, fasc. 2, s. 364–377.

45 da Carmignano di Brenta, Arturo M.: San Lorenzo da Brindisi. Dottore della chiesa universale (1559–1619). Sv. IV/1. Venezia – Mestre 1963, č. 90 §2, s. 93; č. 130, s. 128–129. K dějinám usídlení řádu v Praze viz starší studie Rabas, Vavřinec: Řád kapucínský a jeho působení v Čechách v 17. století. Časopis katolického duchovenstva 77, 1936, s. 217–238, 329–349; 78, 1937, s. 25–41, 393–406; Tischer, František: Uvedení řádu kapucínského do Čech okolo roku 1600. Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, 1907, s. 1–55.

46 K tomu viz Černušák, Tomáš: San Lorenzo da Brindisi e la controriforma in Boemia. In: Ingegneri, Gabriele (a cura di): San Lorenzo da Brindisi, doctor angelicus, nell'Europa tra Cinque e Seicento. Padova – Trento 2021, s. 89–92.

roku 1600.⁴⁷ Kapucínské zdroje z první čtvrtiny 17. století Spinelliho jméno zmiňují v souvislosti se záchranou zdraví či snad i života, kterou poskytl Vavřincovi z Brindisi na Karlově mostě. Ten se spolu s jedním spolubratrem vracel z pernštejského paláce, kde vedl rozhovory s několika protestantskými šlechtičkami, pozvanými tam Marií z Pernštejna, a směřoval do kláštera křížovníků s červenou hvězdou, v němž kapucíni přebývali v prvních měsících po svém příchodu do Prahy. Asi v polovině mostu byli oba řeholníci přepadeni pěti či šesti „Čechy“ (*Boemi*), kteří nejprve Vavřince strhli za vousy na zem a začali do něj kopat. V téže chvíli se z jezuitské akademie vracel z výuky nunciův synovec se dvěma sluhy. Jeden z nich si všiml napadení a začal volat: „Pane Giovanni Battisto, vraždí kněze!“ Ten se rychle chopil svého meče a s oběma sluhy se rozběhl k místu přepadení, načež se útočníci rychle rozprchli.⁴⁸

Ať už dospívajícího Spinelliho oslovila spiritualita sv. Františka, dynamika vlastní novému společenství kapucínů či osobnost Vavřince z Brindisi, rozhodl se pro vstup do tohoto řádu. Z nějakého důvodu se domníval, že by strýc s tímto krokem nesouhlasil. Opatřil si proto tajně dovolení řádového provinciála v Benátkách, 13. ledna 1603 o půlnoci opustil nunciaturu⁴⁹ a vydal se do kapucínského kláštera v Salcburku. Jeho strýc na to brzy přišel a stěžoval si svému kolegovi, nunciovi v Benátkách Offredimu. V dopise uvedl, že postup benátského provinciála považuje za nesolidní a že by synovci ve vstupu do řádu nebránil, kdyby o jeho zájmu věděl a pokud by se ukázalo, že se jedná o inspiraci Boží.⁵⁰ Ihned také napsal přímo provinciálovi do Benátek a z pozice nuncia mu nařídil pod závazkem poslušnosti, aby byl jeho synovci znemožněn vstup do řádu, dokud se jeho případné povolání k řeholnímu životu řádně neprověří a dokud s ním nebude souhlasit mladíkův otec.⁵¹ 27. ledna psal již zmíněný Uguccioni do Florencie, že Giovanni Battista Spinelli byl předchozího dne přiveden zpět do Prahy, údajně stále pevně rozhodnut stát se kapucínem.⁵² O měsíc později už byl mrtev. Každopádně jeho smrt, stejně jako i ztráta bratra Giulia Cesare nuncia Spinelliho lidsky velmi zasáhla. O jeho „zoufalství“ a „soužení“ hovoří jak zprávy auditora Fornariho,⁵³ tak i samotný nuncius v dopise Offredimu do Benátek, v němž se vyznává, „že je miloval, jak moc je možné v tomto světě milovat.“⁵⁴

47 KKPS, sign. DC III 21, fol. 141r.

48 da Carmignano di Brenta, A: San Lorenzo IV/2, č. 1119 §30, s. 214.

49 NA, Sbíрка přepisů z italských a vatikánských archivů, kart. 184, inv. č. 797, dat. 20. 1. 1603.

50 Tamtéž, kart. 80, inv. č. 423, dat. 20. 1. 1603.

51 Tamtéž, dat. 16. 1. 1603, 24. 2. 1603.

52 Tamtéž, kart. 184, inv. č. 797, dat. 27. 1. 1603.

53 Tamtéž, kart. 82, inv. č. 431, dat. 3. 3. 1603, 10. 3. 1603.

54 „(...) *che amavo, quanto si potesse amar cosa a questo mondo.*“ – Tamtéž, kart. 80, inv. č. 423, dat. 10. 3. 1603.

Pražské prostředí představovalo pro papežské diplomaty, narozené a formované v takřka katolicky uniformní Itálii, z hlediska náboženského nemalý problém. Přesto si zde dokázali v průběhu svého dlouhého působení za vlády císaře Rudolfa II. vytvořit sociální zázemí, opírající se nejen o vztahovou síť dvořanů a aristokratů z okruhu panovnického dvora ale i o komunity řeholníků. Přední místo mezi nimi měli jezuité a jejich akademie na Starém Městě Pražském, k níž získali někteří nunciové vztahy až osobní úrovni.

Nuncius Spinelli, His Family and His Relationship to the Jesuits of Prague

The papal nuncios at Rudolf II's imperial court in Prague were prominent diplomatic and religious functionaries. The Society of Jesus provided them with significant support in the predominantly Protestant metropolis, as markedly documented by Filippo Spinelli, a nuncio active from 1599 to 1603. Not only did he consecrate the recently built Jesuit church, but shortly before the end of his diplomatic mission he also dedicated to the Jesuits a painting featuring Saint Ignatius, which has remained in the church ever since. Moreover, two of Spinelli's close relatives, who died because of an epidemic that broke out in the Prague residence of the nuncio, were interred in the church.

*Obraz sv. Ignáce darovaný nunciem Spinellim, kostel Nejsvětějšího Salvátora, r. 1603
(foto autor)*